

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadlo“

Cesta do pravěku

V sobotu 22. října jsme pozvali naše čtenáře na podzimní vycházku do malebného údolí řeky Rokytne. Cílem této výpravy za poznáním pamětihodností našeho kraje byla pravěká hradiště u Budkovic.

Touto vycházkou jsme zahájili novou sérii přednášek a exkurzí. Vědomě navazujeme na úspěšný přednáškový cyklus, který pod vedením Mgr. Petra Fialy a pod názvem „Zima v muzeu“ probíhal minulých letech v Moravském Krumlově. Během zimního období budeme zvát do našeho regionu odborníky z různých oborů, aby se s námi podělili o svůj pohled na náš kraj. Přednášky, exkurze a diskuse nám umožní lépe poznat místa, kde žijeme. Různé pohledy

jících kapitol.

Cílem expedice byla hradiště u Budkovic. Tyto opevněné výšinné lokality bývaly centrem určitého území. Jejich nápadnou součástí býval obranný systém valů a příkopů, často zpevněný kůlovou palisádou. Tato chráněná místa poskytovala útočiště obyvatelstvu v neklidných dobách válečných nájездů. V dobách klidnějších mohla být sídlem vládnoucí vrstvy nebo centrem kultovním.

V katastru Budkovic byly dosud nalezeny tři lokality tohoto typu, což je koncentrace zcela neobvyklá. Příčinou je jistě velká členitost terénu v údolí Rokytne, která nabídla obyvatelům tohoto kraje dostatek vhodných míst.

Hradiště Budkovic I. - pohled na skálu se zbytky tvrze a dvora

obraz úplný, je třeba se zmínit o dalších lokalitách tohoto typu v sousedních katastrech. V blízkém okolí je to mohutné hradiště na kopci Réna u Ivančic (viz Zrcadlo 19/2004) a opevněná poloha na ostrohu v obci Rokytne.

Naše expedice se vydala nejprve na hradiště pracovně nazývané Budkovic I. Lokalita se nachází na mohutné skále na západním okraji obce. V současnosti je plocha hradiště částečně zastavěna hospodářskými budovami zemědělského statku. Ve 13.-16. století stávala na okraji ostrožny středověká manská tvrz, pravděpodobně také chráněná příkopovým opevněním. Rozloha tvrze však byla asi mnohem menší, než plocha pravěkého hradiště.

Pravěké osídlení na této lokalitě je známé od 30. let 20. století. Ostrožna byla přepažena mohutným příkopem, který byl v průběhu staletí zcela zanesen, takže dnes není na povrchu zřetelný. Prochází napříč přes ostrožnu přibližně v místě současného transformátoru. Plocha pravěkého hradiště je asi 1,5 ha. V areálu hradiště byly

zjištěny doklady osídlení kultur: unětické a věteřovské (starší doba bronzová), podolské fáze středodunajských popelnicových polí

Přehled hradišť na dolním toku řeky Rokytne

hradiště	rozloha	těžiště osídlení - kultura	období
Budkovic I. (ostrožna se zbytky středověké tvrze)	1,5 ha	věteřovská (starší doba bronzová)	1550-1450 př. n.l.
Budkovic II. (u budkovického nádraží)	0,2 ha	horákovská (starší doba železná)	750-400 př. n.l.
Budkovic - „Holý kopec“	1 ha	?	?
Ivančice - „Réna“	50 ha	velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí (mladší doba bronzová)	1250-1000 př. n.l.
Rokytná („Rokytengrad“)	8 ha	slovanská (mladší doba hradištní)	950-1200

(pozdní doba bronzová), horákovská (starší doba železná) a také četné nálezy ze středověku.

Nejvíce prozkoumaných objektů náleží do období kultury věteřovské. V této době byl pravděpodobně vyhlouben výše zmíněný příkop. Pozoruhodný objekt byl zjištěn v místě současné silážní jámy. Při jejím hloubení se přišlo na dlouhý dům z věteřovského období. Stavba měla rozměry asi 16x5 m a byla zahlobena přibližně jeden metr do země. Po jejím obvodu byly zjištěny kůlové jámy, pozůstatky nadzemní kůlové konstrukce domu. O mohutnosti stavby svědčí průměr kůlů 60-80 cm. Předpokládá se, že dům sloužil ke kultovním účelům. Podobný unikátní objekt byl popsán také z rondelu u Šumic (viz Zrcadlo 1/2005).

Druhým cílem exkurze bylo hradiště u budkovické železniční stanice, pracovně nazývané Budkovic II. S touto lokalitou, stejně jako s následujícím hradištěm na „Holém kopci“, vás seznámíme v některém z příštích čísel Zrcadla.

Pobytem na čerstvém povětří

Málo známá pravěká hradiště u Budkovic

Pod tímto názvem uspořádala Edice Zrcadlo – Expedice Speculum dne 22. října vycházku s odborným výkladem archeologa PhDr. Petra Vituly. Přesto, že některé údaje o budkovických hradištích jsou v literatuře uváděny, mohli jsme si vyslechnout další informace s ukázkami, co po mnoha staletích je ještě v terénu patrné, případně co lze na plochách dřívějších hradišť nalézt.

Zaujala mě především téměř hodinová zastávka na hradišti „Budkovic II.“ pod dřívější železniční zastávkou Budkovic. Zde jsme si vyslechli nejen poznatky o hradišti, ale i další dotazy se týkaly života lidí v takových hradištích, způsobu obživy, doby trvání hradišť až po jejich zánik. Přítomnými byly dokonce nalezeny zbytky stěn dřívějších chýší, u kterých byla proutěná kostra vymazána hlinou. Právě takový kousek stěny s otisky proutí byl nalezen se stopami nedostatečného vypálení. Zřejmě došlo k požáru, který „stavbu“ zničil.

Další zastávka byla pod Holým kopcem (375,8 m) za železniční směr ke Stavení. Na zorané ploše pod Holým kopcem jsme všichni pozorně hledali úlomky pazourků, které se zde vyskytují. Každý nález byl konzultován s PhDr. Vitulou. Hradiště na Holém kopci je málo známé, teprve asi před pěti roky upozornil p. Adam z Ivančic na výrazný oblouk, který se zvedá v plochem terénu. Obranný prvek, snad dřevěná palisáda doplněná příkopem (i ten je v terénu vidět) chrání vlastní hradiště na Holém kopci jinak ze tří stran chráněné příkrými svahy.

Ještě na zpáteční cestě do Budkovic byly probírány získané poznatky. Vycházka se vydařila, děkuji pořadatelům a těším se na další podobnou akci. Doporučuji, aby termín příští exkurze byl včas oznámen zájemcům. Zcela určitě se přidají.

Jiří Široký, Ivančice

Odborný výklad na hradišti Budkovic I.

o odborníkům nám, doufám, pomohou pochopit mezioborové souvislosti. Doufáme také, že při osobním setkání s vámi – místními znalci – získáme nové náměty pro naše expedice.

Podzimní exkurzi doplní 24. listopadu přednáška o Beneši Metodě Kuldovi. Od ledna do března se můžete těšit na pravidelné zimní přednášky. Na jaře pak ukončíme cyklus opět exkurzí. Podrobný program přineseme v příštím čísle Zrcadla.

V následujících částech se vrátíme do druhé poloviny října, kdy proběhla naše „expedice“ na pravěká hradiště u Budkovic. Za poměrně nevlidného počasí se před budkovickou hospodou sešlo 13 účastníků, které přivítal archeolog PhDr. Petr Vitula z brněnského pracoviště Národního památkového ústavu. Především z jeho odborného výkladu jsme vycházeli při zpracování následu-

Významný vliv také mělo velmi intenzivní osídlení budkovického katastru v různých obdobích pravěku. Zde je třeba zdůraznit, že každé ze tří dosud poznanych hradišť má pravděpodobně těžiště osídlení v různé době. Aby byl

„Pravěký nůž“ - čepelka štípaná z rohovce nalezená na exkurzi

navzení členové expedice ještě krátce zhodnotili své dojmy v budkovické hospodě a tak náležitě zakončili tuto výpravu.

Za všechny účastníky děkuje-me PhDr. Petru Vitulovi za příjemně strávené odpoledne. Napsali Bronislav a Eva Grunovi

PhDr. Petr Vitula - náš průvodce při cestě do pravěku